

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การจัดการศึกษาในสถานศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ มีเป้าหมายสูงสุดคือ การพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้เต็มศักยภาพ โดยมีจุดเน้นให้นักเรียนมีความสามารถทางความคิด ความสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง รู้จักคิดวิเคราะห์ค้นหาสาเหตุและแนวทางการแก้ปัญหา ได้ทันโลกทันเหตุการณ์ มองกว้าง คิดไกล ใฝ่รู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างสันติสุข แต่การดำเนินการดังกล่าวให้บรรลุผล จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาที่เป็นเงื่อนไขปัญหา ทั้งในด้าน ปัจจัยและกระบวนการทำงาน ในด้านปัจจัยนั้นอาจเป็นบุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่าง ๆ และงบประมาณ ในส่วนของกระบวนการที่สำคัญ คือ กระบวนการบริหาร กระบวนการจัดการเรียนการสอน และกระบวนการนิเทศ

ระบบการนิเทศการศึกษา เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการประกันคุณภาพการศึกษา การนิเทศภายใน โรงเรียนเป็นเครื่องมือสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ที่จะทำให้สถานศึกษาสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะการนิเทศภายในมีเป้าหมายหลักที่จะพัฒนาครูให้มีความเจริญก้าวหน้าทางวิชาชีพ โดยมีความคาดหวังว่าเมื่อครูมีความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพแล้วจะสามารถพัฒนาคุณภาพนักเรียนทุกคนให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา จิตใจ และสังคม มีการพัฒนาเต็มตามวัยและเต็มศักยภาพ มีคุณสมบัติตามจุดหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ เป็นพลเมืองดี และมีคุณภาพของประเทศในอนาคต สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศการศึกษา ทั้งภายในหน่วยงานและการนิเทศจากภายนอกหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนิเทศภายในหน่วยงาน หรือภายใน โรงเรียน จึงได้กำหนดภารกิจของศึกษานิเทศก์ทุกระดับไว้ประการหนึ่ง คือ การส่งเสริม และสนับสนุนการนิเทศภายใน โรงเรียนในสังกัด เพื่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540 : คำนำ) ดังนั้นผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนจึงต้องร่วมมือกันในการที่จะพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานภายในหน่วยงานของตนเอง ให้ส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพนักเรียนที่ยั่งยืน

การนิเทศภายในโรงเรียน เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน โดยผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ให้การนิเทศ และครู ซึ่งมีภารกิจร่วมกันในการนิเทศภายในโรงเรียน ต่างก็รับรู้ในการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียนในหน้าที่เป็นภารกิจที่ตนต้องปฏิบัติ ขณะเดียวกันผู้ที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ ต่างก็รับรู้ภารกิจอื่นที่ไม่ใช่เป็นของตนเองนั้นด้วย ว่าใครควรเป็นผู้ปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้สิ่งที่จะต้องปฏิบัติ ในการนิเทศภายในโรงเรียน ได้รับการปฏิบัติอย่างครบถ้วน และประสานเชื่อมโยงกัน ทำให้การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการรับรู้ในการนิเทศแต่ละด้านหรือแต่ละกิจกรรมว่าเป็นความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้องฝ่ายใดจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะถ้าผู้เกี่ยวข้องที่รับผิดชอบในแต่ละฝ่ายรู้ว่า ภารกิจใดเป็นของใคร ก็จะทำให้การทำตามภารกิจของแต่ละฝ่ายเป็นไปอย่างได้ผลดี สามารถวางแผนการปฏิบัติงานได้อย่างสอดคล้องและต่อเนื่อง ทำให้คุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีการพัฒนาได้อย่างแท้จริง และส่งผลดีต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียนในที่สุด การศึกษาสภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายใน โรงเรียนจึงเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ เป็นแนวทางในการปรับปรุงการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้ดำเนินการบริหารจัดการ และสนับสนุนตามนโยบายการนิเทศการศึกษา ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในโรงเรียนแห่งหนึ่งในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการปฏิบัติงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาว่ามีลักษณะเป็นอย่างไรบ้าง เพื่อให้การปฏิบัติงานในการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นไปอย่างประสานสอดคล้องกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาระบบการเรียนการสอน ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการนิเทศภายในให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการประกันคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาให้ได้มาตรฐานยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารกับครูผู้สอนที่อยู่ในสถานศึกษานาตามแตกต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้าน

3. เพื่อหาข้อเสนอแนะในการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามหาสารคาม เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

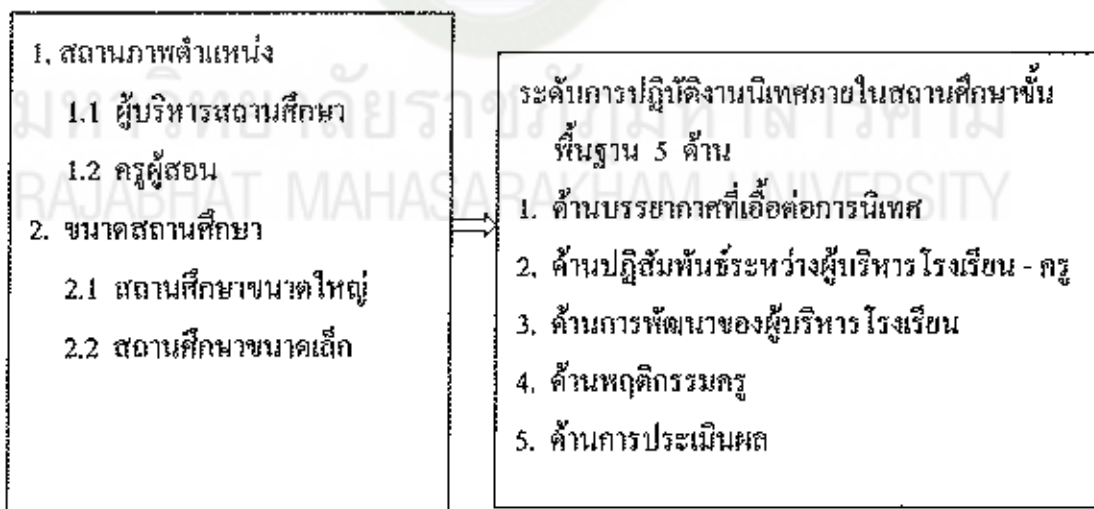
1. การปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความเห็นผู้บริหารและครูผู้สอนมีระดับการปฏิบัติงานนิเทศภายในแตกต่างกัน ทั้ง โดยรวมและรายด้าน
2. การปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน มีระดับการปฏิบัติงานนิเทศภายในแตกต่างกัน ทั้ง โดยรวมและรายด้าน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ คือ สภาพความสำเร็จของ โรงเรียนที่มีการนิเทศอย่างเป็นระบบ (สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 8) จำนวน 5 ด้าน ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2549

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 322 โรงเรียน ซึ่งมีผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 322 คน และครูผู้สอน จำนวน 3,516 คน รวมประชากร 3,781 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้เกณฑ์ตารางเครจซี่และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2543 : 40) จำนวน 350 คน สุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 สถานภาพตำแหน่ง

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษา
- 2) ครูผู้สอน

2.1.2 ขนาดสถานศึกษา

- 1) สถานศึกษาขนาดใหญ่ (นักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป)
- 2) สถานศึกษาขนาดเล็ก (นักเรียนต่ำกว่า 300 คนลงมา)

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ตามกรอบแนวคิด 5 ด้าน คือ

2.2.1 ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการนิเทศ

2.2.2 ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา - ครู

2.2.3 ด้านการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษา

2.2.4 ด้านพฤติกรรมครู

2.2.5 ด้านการประเมินผล

นิยามศัพท์เฉพาะ -

1. การปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง กระบวนการและกิจกรรมที่ผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในสถานศึกษา ปฏิบัติเกี่ยวกับการนิเทศภายในสถานศึกษา

2. การนิเทศภายในสถานศึกษา หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สำเร็จตามเป้าหมาย

โดยเน้น ความสำเร็จจากการนิเทศ 5 ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540 : 8) ดังนี้

2.1 ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการนิเทศ หมายถึง การจัดระบบ วิธีการปฏิบัติงาน ภายในสถานศึกษา ที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความกระตือรือร้น ตั้งใจปฏิบัติ หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างมีความสุข

2.2 ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา – ครู หมายถึง ความร่วมมือ ร่วมใจกันดีระหว่างผู้บริหาร โรงเรียนและครูทุกคน ในการปฏิบัติงานนิเทศภายใน โรงเรียนให้ สำเร็จตามเป้าหมาย

2.3 ด้านการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง การพัฒนาตนเอง ของผู้บริหารสถานศึกษา และส่งเสริมหรือกระตุ้นให้บุคลากรในสถานศึกษาทำงานเพื่อพัฒนา งานอยู่เสมอ

2.4 ด้านพฤติกรรมครู หมายถึง การปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบหรือที่ได้รับ มอบหมาย ตลอดจนปรับปรุงพัฒนางานของครูให้ประสบผลสำเร็จ

2.5 ด้านการประเมินผล หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการดำเนินการ นิเทศภายในสถานศึกษา ตั้งแต่เริ่มดำเนินการและจนเสร็จสิ้นการดำเนินการตามขั้นตอนการ นิเทศ

3. สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาสารคาม เขต 2 ซึ่งได้แบ่งขนาดของสถานศึกษาตามเกณฑ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน เป็น 2 ขนาด คือ

3.1 สถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คน ขึ้นไป

3.2 สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 300 คน ลงมา

4. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ข้าราชการครูที่ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน และรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

5. ครูผู้สอน หมายถึง ครูในสถานศึกษาที่รับผิดชอบงานภายใต้ปฏิบัติการสอน ของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ คือ ได้ข้อสนเทศที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาสารคาม เขต 2

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY